

Norsk studentorganisasjon

Holbergs gate 1 / 0166

Oslo

T: 22 04 49 70

E: nso@student.no

W: www.student.no

Høringsuttalelse

Høring - Revisjon av forskningsetikkloven

Dato: 15.10.2015

Hørings svar – Revisjon av forskningsetikkloven

Norsk Studentorganisasjon (NSO) takker for muligheten til å komme med innspill på de foreslåtte endringene i forskningsetikkloven. NSO er positive til at KD nå ønsker å lovfeste institusjonenes ansvar for god forskningsetikk. Under vil vi kommentere de endringene KD ønsker å gjøre i forskningsetikkloven. Avslutningsvis har vi valgt å komme med andre kommentarer relatert til forskningsetikk.

Forslag til lovfesting av krav til forskernes aktsomhetsplikt

NSO støtter forslaget om ny paragraf § 3 første ledd. Ansvaret for god forskningsetikk er et delt ansvar mellom forskere selv og institusjonene de tilhører. Det er positivt at KD nå ønsker å lovfeste forskeres ansvar for god forskningsetikk.

Forslag til lovfesting av krav til forskere og forskningsinstitusjoner

NSO støtter også annet ledd av foreslått paragraf § 3. NSOs inntrykk er at det er varierende i hvilken grad institusjonene jobber med å forebygge, og ta ansvar for, god forskningsetikk i dag. Vi mener at det generelt er uheldig med ulike praksis for dette på ulike institusjoner. Det er derfor positivt at KD nå foreslår å lovfeste institusjonenes ansvar for opplæring, forebyggende arbeid og behandling av saker av forskningsetisk art.

Forslag til lovfesting av utvalg som skal behandle forskningsetiske saker

NSO er enige i at det trengs en avklaring når det kommer til roller og ansvar for god forskningsetikk. I dag er det uklart hvor forskningsetiske saker skal behandles. NSO støtter forslaget om at det skal etableres en felles fremgangsmåte for å behandle saker av denne typen. Vi støtter forslaget om at forskningsetiske saker skal behandles i lokale utvalg hos forskningsinstitusjonene, men ønsker å påpeke viktigheten av at det da er ekstern representasjon i utvalgene. NSO mener det bør være minst 50 % ekstern representasjon i de lokale utvalgene. Dette er nødvendig for å sikre at personlige forhold ikke påvirker utfallet av en behandling.

NSO mener også det er viktig at det finnes en veiledende funksjon i systemet, som de lokale utvalgene kan henvende seg til. Det virker naturlig at Granskingsutvalget får en slik rolle. Hvis disse sakene skal behandles lokalt er det rimelig å anta at hvert utvalg vil ha vanskelig for å opparbeide seg særlig erfaring de første årene. Det er derfor viktig at de kan henvende seg til et annet organ for råd og veiledning i behandling av sakene. NSO mener også at Granskingsutvalget med en slik rolle også bør ta ansvar for å løfte problemstillinger rundt forskningsetikk. Dette kan innebære å arrangere seminarer og nettverkssamlinger for ansatte i sektoren som jobber med dette. NSO mener at det fortsatt er viktig at Granskingsutvalget kan velge å ta opp saker til behandling hvis de har grunn til å tro at behandlingen lokalt ikke har vært tilfredsstillende.

For NSO er det et viktig prinsipp at man skal ha rett til å klage etter konklusjon på denne type saker. Når KD nå foreslår at det ikke skal være klagerett på vedtak om vitenskapelig uredelighet rokker man ved et prinsipp NSO mener bør få stå urørt. Klageretten er

grunnleggende i vår rettstat, og NSO ser ingen grunn til at forskere som blir stemplet som uredelig skal fratras denne retten.

NSO merker seg at KD mener det er tilstrekkelig at en forsker som får et vedtak om vitenskapelig uredelighet rettet mot seg kan klage på eventuelle sanksjoner det måtte medføre. Dette mener vi er langt fra tilstrekkelig. Hvis du som forsker blir stemplet som uredelig har dette store konsekvenser for videre karriere. Selv om et slikt vedtak ikke skulle få noen formelle konsekvenser, i form av å miste jobben eller lignende, har det store konsekvenser for den enkelte forsker. Det kan enkelt tenkes at en forsker som har fått et slikt stempel vil møte store problemer når det kommer til videre karriereutvikling, deltakelse i forskningsprosjekter, samarbeid med andre forskere og annen dagligdags aktivitet. Når en forsker stemples som uredelig, uavhengig av om det følger sanksjoner eller ikke, kan man påstå at karrieren i stor grad vil være ødelagt. Et vedtak som har så store konsekvenser må det være mulig å klage på.

NSO ønsker også å påpeke at det også tidligere har skjedd at forskere i et utvalg har blitt vurdert som uredelig, og at et annet utvalg senere har konkludert med at det ikke har blitt opptrådd uredelig. Det finnes altså eksempler på at konklusjonen et utvalg har gjort ikke nødvendigvis er korrekt. Dette er nok et argument for at man ikke bør ta fra forskere klageretten. Vi har ingen garantier for at det ikke har blitt gjort feil i behandlingen av forskningsetiske saker, spesielt gjelder dette når sakene skal behandles på lokalt nivå. Man kommer ikke unna at de lokale utvalgene vil ha lite erfaring med behandling av denne typen saker, og at disse sakene også kan innebære personkonflikter.

NSO ber derfor KD om å gå vekk fra forslaget om at det ikke skal være klageadgang på vedtak om vitenskapelig uredelighet. NSO ser samtidig viktigheten av å ha et veiledende organ. NSO ber derfor KD om å se på muligheten for å opprette et annet organ, som kan være klageinstans for saker behandlet i de lokale utvalgene.

Bestemmelser om utvalgs uttalelser

NSO støtter forslaget til paragraf § 6, tredje ledd. Det er uheldig at utvalgene i dag bare er pliktig til å uttale seg om hvorvidt en forsker har opptrådd uredelig eller ikke. NSO ser det som hensiktsmessig at det lovfestes at utvalgene også skal uttale seg i mer bred forstand om dette. NSO er også enige i at avgjørelsen når det kommer til eventuelle sanksjoner fortsatt skal ligge hos institusjonene.

Lovfesting av forskningsinstitusjonenes mulighet til utsatt offentlighet

NSO støtter forslaget om å gi institusjonene mulighet til å unnta dokumenter fra offentligheten så lenge behandlingen av saken pågår. NSO ønsker å påpeke at disse dokumentene da må offentliggjøres når saken avsluttes. Dette er avgjørende for at institusjonene skal kunne lære av saker som er behandlet ved andre institusjoner.

Lovfesting av melders rettigheter

NSO ønsker ikke at melders rett til å være anonym skal lovfestes. Det skal som hovedregel være åpenhet og gjennomsiktighet rundt slike saker. NSO mener derfor at det heller bør gis åpning for anonymisering ved fare for represalier.

Andre innspill

Arbeidet med å sikre god forskningsetisk praksis er omfattende, og NSO mener man kommer et godt stykke på vei med endringene KD nå foreslår. NSO har noen utfyllende kommentarer, som omhandler andre tiltak vi mener bør komme på plass for å sikre oppmerksomhet rundt forskningsetikk.

Forskningsetikk i utdanningen

NSO ønsker å påpeke at det også er viktig at studentene får opplæring i forskningsetikk. Kjennskap til god forskningsetikk blant studenter er viktig både i deres eget arbeid, og for at de skal være i stand til å gå videre med en akademisk karriere. En god forskningsetisk forankring er avhengig av forskningsetisk refleksjon gjennom hele studieløpet. Dette er viktig på alle nivåer av utdanningen. Spesielt viktig er det at studenter på masternivå og doktorgradskandidater får tilstrekkelig opplæring i god forskningsetikk.

Transparens i forskningssektoren

Det er mange forskningsinstitusjoner som samarbeider med næringsliv og andre eksterne aktører. NSO mener det er positivt med slikt samarbeid, men ser på det som viktig at det er åpenhet rundt disse samarbeidene. NSO mener derfor at det bør utarbeides en offentlig tilgjengelig oversikt over den eksternfinansieringen forskningsinstitusjoner mottar.

Ombudsperson for forskere

NSO mener det er spesielt viktig å sikre at alle involverte parter i en eventuell behandling av mistanke om uredelighet får sine rettigheter ivaretatt. Det er viktig at partene beskyttes mot formell og uformell gjengjeldelse. Dette gjelder spesielt de som varsler ved mistanke om vitenskapelig uredelighet. Det er derfor viktig at det finnes en lavterskelordning for rapportering om, og rådgivning rundt, vitenskapelig uredelighet hos kolleger eller veiledere. NSO mener en slik ordning skal inkludere en ombudsperson som skal være tilgjengelig for studenter, forskere og andre ansatte. NSO mener KD bør oppfordre alle institusjoner til å etablere en slik ordning.